

Изази Суботом.

Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУ-
СТРО-УГАРСКУ (с БОС-
НОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ)
на годину 6 ф., на по год.
3 ф., на четврт године 1 ф.
и 50 новчића.

За све остале земље у
ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на
годину 20 франака, на по
године 10 франака, на чет-
врт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Лист за политику и књижевност.

Претплата шаље се у
плаћеним писмима непо-
средно администрацији „Гл.
Црногорца“ на Цетиње, а
може се и картом упу-
тником на пошту у Котор.
Дописе шаљу се уредниш-
тву. Рукописи се невраћају.

За огласе плаћа се од
реда 5 новч. За огласе веће
и на дуже вријеме мање.

ЦЕТИЊЕ, 31. Августа.

Много се горива нагомилава у Јевропи за нове догађаје, који ће свијету пружити свједочанство, да су многа питања остала неријешена, многи одношаји нерашчишћени, многе заго-нетке политичке тек у своме зачетку. Стара пријатељства, за која би прије неколико дана рекао е су тврда и непомична као стијена, разваљују се потресена чисто магичком силом; нова се склапају између држава и народа, који су до скоро у претензијама и аспирацијама својим раздалеко стојали. Матора Јевропа још није толико остарјела, да би за сваку мијену неспособна била; нови догађаји с новијем и младијем народима занављају је непрекидно дајући њеним државним формацијама нове облике.

Истом се завршио велики рат пошљедњи, који је истоку јевропском дао нови облик, а ево већ се догађају нова политичка једињења и разједињења у Јевропи, која показују, да иза источнога рата не ће наступити, као што су се можда многи надали, дугачка једна почивка, него да ће наступити много огромнији заплети међу онијема, који су себи добро опирали пулсове на берлинском конгресу, па су дошли до увјерења, да се источно питање тек од честе рјешава на Балкану, а у главном да се мора ријешити другдје.

Усред тога комешања и те политичке лупбе, којој су видни знаци саставци царева руског и њемачког у Александрову и саставци канцелара у Гастајну, путовање рускога престолонаследника у Данску и Шведску, премјештање руских дипломатских посланика, одступ грофа Андрашија и улазак аустро-угарске војске у Полимље — усред свега тога догоди се нешто, чему су се Инглези најмање надали, они исти Инглези, који су мислили да ће за дуго моћи на миру почивати на доворикама побрашњем у Азији и Африци. Стиже глас из Афганистана, земље истом примирене, да је устанак тамо опет букнуо, да су устаници цијело пошљество инглешко и самога Кавањара су 67 друга посјекли и да је устанак за кратко вријеме толике размјере узео, да му не може одољети војна снага, којом располаже инглешки генерал Роберто у Афганистану.

Што ће сад охолти Биконсфилд, што ли цијела влада инглешка? Ликовању не бјеше краја, када су јадном емиру кабулском диктирали услове мира, који су сви безусловно примљени и којијема је Афганистан пао у потпуну зависност од Инглешке. Ликовање то није било толико зачињено радом, што је увјреда Инглезима од Афганца нанесена освешћена и што је част инглешкога оружја у Афганистану опет успостављена, колико радом што је опасни такмац инглешки у Азији, што је Русија одбијена од Афганистана, у којем се сматрало да је уплив њен више но игдје страхан за Инглезе.

Па како мало потраја та радост здурада! Није се врло поштовани писад пронаолих трагедија још ни исцрпао у апологији своје дубоко засноване политике источне нити је на изданим банкетима инглешким испјевао све химне мудрости своје владе, а ево већ безумни Афганци врућијем оловом пјевају другу и утјерују у лаж врло поштованог лорда. Биконсфилд склопи уговор мира с новим емиром кабулским, који ради свога емирства пристаде на све што искаху Инглези; но Афганци сво неће да

знају за помирљиву политику свога емира и на ново оглашују рат Инглешкој.

Друго се што не може ни замислити но да ће Инглешка на ново потегнути да јогунасте Афганце покори. Она је у другим приликама водила крваве ратове у далеком свијету зарад своја два три човјека, који су несрећом залутали у дивљачке крајеве, кроз које није прошла нога бијелијех људи, па су ту кости своје оставили, а немо ли да не ће водити са једним народом, који јој посијече цијело пошљество њено, сувише кад је тај народ истом прије кратка времена покорио и потписао с Инглешком уговор мира.

Инглешка ће дакле на ново завојштити на Афганистан. О исходу ове нове војне не ћемо ништа да говоримо, јер у таким стварима не вриједи пророчити. Само ћемо толико напоменути, да ће се ова нова војна отпочети под много неповољним приликама за Инглезе, јер с њоме долази у живу конкуренцију и војна руска против Теке-Туркомана.

Познати су одношаји Руси и Инглеза у средњој Азији. Ту се међу њима мир може означити као пуно зло, које се с једне и с друге стране по цеољим подноси, а борба и коначна побједа или пораз једне или друге стране као крајна мета, којој Руси и Инглези на том крају подједнако теже.

Много су Инглези били у страху са Афганистана, да их одатле не потисне моћни уплив руски, који се све ближе примичае капијама индијским. У толико је већа била радост њихова, кад су савладали Афганистанце и обрнули земљу њихову под своју руку.

Но у поступку свом с Афганистаном Инглези су били дволични. Они су склопили с Русијом погодбу, по којој се Афганистан има сматрати као неутралан појас између Инглешке и Русије у средњој Азији, тако да Инглешка остави потпуну независност Афганистана, а Русија да се одрекне сваке своје акције у том крају; с једне и с друге стране Афганистана пак да свака задржи себи слободне руке. Међу тим, Инглешка је ову погодбу с Русијом изиграла тим, што је с новим емиром склопила уговор мира, којим се независност Афганистана потпуно потире и Афганистан у ствари постаје инглешка провинција.

Ова дволичност и вјероломност морала је много озлоједити Русе, а можда је не мало допринијела овом новом устанку афганском, који је стао живота Кавањарија и 67 другова му.

Према томе не би било чудо велико, ако се покаже, да у овом пошљеном устанку Афганци не остану сами пред навалом Инглеза, бар не онако као у првом рату њихову. А ако не остану сами, онда се Инглези могу наћи у чуду великом, из кога једва да ће их моћи извући и сама баснословна мудрост Биконсфилдова.

По закључку рачуна „Народ. Листа“.

III.

„Што уредништво „Н. Листа“ не шири без потребе српско име у Далмацији, те одбади и неписано ријечи српско-хрватки то ће сваки паметан човјек разумјети, кад уз остало буде знао да у самом министарству бечкоме има људи тако бедастих, да неће да разуме да нема разлике него у имену између Срба и Хрвата, а да ипак ти владини људи у двојструком

називу српско-хрватки виде различити етнографичко-народни појам, па уз талијанштину далматинску, изврћу и преплићу ствари тако, да већини народној, узпркос признаном хрватском праву, недаду до својих права ни у школама, ни у уредима, већ стварају у нашој земљи толико народности, колико је у њој црква и звоника.“

Ово је одговор „Н. Листа“, зашто он више не спомиње него игнорије Србе и српско име у Далмацији.

Из свега изијања, противурјечија и нелогичности овога одговора провирује се свијем ново откриће, да српско име смета народној већини, да дође до неких права ни у школи и у суду, т. ј. да се уведе народни језик у школу и у суд; јер министарство бечко држи, да су Срби засебна народност у Далмацији, различна од хрватке, зато ову не доушта, да ужива њене правце, да не учини криво српској народности!

Познато је, главно што народна странка у Далмацији тражи то је уведење народног језика у школу и у суд;

Познато је такођер, а и „Н. Лист“ на томе се тужи, да и министарство бечко и влада далматинска називљу овај народни језик српско-хрваткијем;

Ипак дакле влада бечка не доушта, да се уведе овај народни српско-хрватки језик у суд и у школу, да не учини на жао Србима, као да иста влада мисли, да Срби имају други језик различит од онога којим се Хрвати служе у суду и у школи!

Али како се тако може бенетати, када министарство бечко знаде, да се и Срби и Хрвати служе једнијем књижевнијем језиком, што и слијепи виде баш из оног истог двојструког имена српско-хрватког, којим називљу у Бечу тај језик?

Ми бисмо рекли дакле, да је овај изговор „Н. Листа“, зашто не спомиње име српско, мало „бедастии“ од онјих људи у министарству бечкоме, што не оће да „одбаце неписано ријечи српско-хрватки“ по примјеру свију „паметних“ људи „Н. Листа“.

Да је „Н. Лист“ мало више озбиљнији, ми бисмо га могли запитати: одкуд то да српско име смета остварању народних права данас кад је народна странка у већини по што је савладали талијанштину; дочим то исто име није сметало тој истој народној странци кад је била у мањини, да ради око постизавања народних права?

Да ли тај блажени двојструки назив може штогод шкочити, то се заветом морало најбоље искусити, док је народна странка била слаба, у њеном зачетку и у почетку њеног рада; и искуство свједочи напиротв да је народна странка баш тијем двојструкијем називом побједила и до већине дошла у земаљском представништву.

Па баш кад је народна странка постигла овај услов, од кога је зависила управа земље — онда је „Нар. Лист“ пронашао, да се у бечком министарству са српског имена „изврћу и преплићу ствари тако, да не даду већини народној до њенијех права ни у школи и у уредима, већ стварају у нашој земљи толико народности, колико је у њој црква и звоника.“

Двојструкијем називом бечка влада признаје а не ствара српску народност у Далмацији, узпркос „Нар. Листу“, који се узалуд надимље вичући: „Хрвати од Раба до Спича!“ И ту боли — *hinc itae!* противу „бедастиијех“ људи у бечкоме министарству. А „Нар. Лист“ и сам знаде, да је српско име у овом питању са свијем невинно.

Али колико се „Нар. Лист“ срди на то признавање званично српске народности у Далмацији, толико опет Србима далматинскијем годи признавање, и баш с тога се они задовољнији осјећају од њиховијех сународника у Хрватској и Славонији под загребачком владом, која не признаје српске народности у свом подричју. И то је оно баш што Србе далматинске одвраћа од Загреба.

Пошто не вјерују „Н. Листу“ у Бечу, да нема Срба у Далмацији, он се сада почео трудити, да подири сумњу на највишем мјесту: „да би Срби далматински могли изврнути своје Српство у превратне сепаратистичке тежње проти држави.“

Овај покушај Павлиновићеве клепе противу Срба далматинскијех ми нећемо карактеризирати: он сам довољно карактерише пред изображенијем и напреднијем свијетом људе око „Н. Листа.“

Државници аустриски увиђају да се Аустрија не може претопити у државу једне народности: они су искусили да се народности, које састављају Аустрију, не могу претварати и мијесити као колачи у другу народност ма колико малене биле. Они нијесу могли савладати ни мађарску народност, ма да не броји ни пет милиона пуњих, и ма да нема ни једне живе душе изван граница аустрискијех, а камо ли младијех растећиијех сроднијех држава. С друге стране у положају између Турске и Швајцарске они су имали и имају живијех пријера, да подпуна слобода развијања државнијех народности не пријети држави, паче је учвршћује, што се види у Швајцарској; а на против да тлачење и не признавање права појединијех народности државнијех води за собом расуло исте државе, као у Турској.

Сигурно да је Италијанцима осигурана њихова народност у Аустрији као што је у Швајцарској, „Италије преденте“ не би било: нити би краљевина италијанска старала се за Италијанце аустриске, нити би ови уздицали за краљевином.

По томе се може напати, а има и знакова, да ће аустриска унутрашња политика одесе све више Швајцарску подражавати, о који ће се систем разбијати ово денунцирање и сумњичење „Народног Листа“ против Срба далматинскијех.

У сваком случају већ постоји основни државни закон у Аустрији, који јемчи свакоме народу неприкосновено право, да чува и његује своју народност.

Тако дакле покушај „Народ. Листа“, као што ће остати безуспјешан код владе, тако не може застрашити Србе далматинске, да одустану од чувања и његовања њихове народности: они с те стране могу мирно спавасти, а „Нар. Лист“ мораће се задовољити заслуженијем именом — денунцијанта.

А што да речемо на питање, управљено „Гласу Црногорца“ односно назива „црногорско-турско-арбанашког“ народа? И „Нар. Лист“ срањује овај назив са називом „српско-хрватскијем“, премда вели, да између Срба и Хрвата нема разлике него у имену? И зар се Срби у Аустрији налазе у оном одношају према Хрватима, као шака Арбанаса и Турака према Црногорцима? Зар смо дотле допрли?! Било би сувише смијешно, да овакви назори не сију сјеме мржње између сродне браће. И „Нар. Лист“ ће се ипак чудом чудити, кад га који српски лист опомене.

Но зашто није „Нар. Лист“ запитао „Гл. Црногорца“, што би рекла њемачка преса, кад би јој ко год свјетовао, да стане писати по својим ступцима: наш њемачко-пољско-српски народ; или Францеској: наш францеско-талијански народ; или бар Румуњској: наш румуњско-бугарски народ — за то што у њемачкој има Пољака и Срба, у Францеској Талијанаца, а у Румуњској нешто Бугара?

Сравњење наше већега ефекта имати.

„Н. Л.“ употребљено је сву силу својих доказа и разлога у одговору „Гласу Црногорца“, да се опере с његовог небрачког, непријатељског понашања према Србима далматинскијем.

Најглавије моменте из ове његове обране ми смо претресли, и виђели смо да су све празне ријечи, неспретни изговори и ниске клевете.

Једини чин, избор д-ра Иванића што је „Н. Л.“ имао да изнесе, виђели смо да више обтерећава људе „Н. Листа“ неголи Србе Буковчане.

Тијем је „Н. Л.“ сам себи осуду изрекао пред разумијема; „у лажи су кратке ноге“, а истина као сунце и кроз најцрње облачине просијава.

У Боки Которској.

Т.

Срби Буковчани „НАРОДНОМ ЛИСТУ“.

„Le ragioni sue sono due grandi frumento nascosti in due staja di pula: frughi l'intero di a cercarli; li trovi, e di cercarli non valeva la pena.“

Shakespeare (trad. di G. Carcano).

(Продужење).

У погледу благодети, које су Срби испитали, од како се пробудила „народна свијест у Далмацији под заставом хрватскога права“, „Нар. Лист“ са особитим

одушевљењем, — које је, изгледа, огорче-
но неком малом дозом увијешенога то-
боже својељубља хрватског, — казује,
како «и слијепци виде, да амо и тамо,
валај Срби мирно господују»; како се
«чуном руком снаху ових година задњих
благодати на православне у Далмацији,
било у грађењу парохијалних кућа и цр-
кава, било у грађи путева и бунара,
било напокон у устројењу нових би-
скупија, и у постизању јавних служба».
Казавши све то тако лијепо и тако кра-
сно пита нас, а ваљда уз нас и сав сви-
јет: «Је ли то прогонство? Зове ли се то
служити полугом хрватству у Далмацији?
Иадаје ли се тим Српство мрским Хрва-
тима? Зове ли се то вријеђати највеће
светиње Срба? Је ли то тринити сваку
неправду, сваку увреду са стране Хр-
вата»? Сажалења сте достојни управо го-
сподо «Нар. Листа»! Знате ли вјере нам
коме пишете и коме то казујете? Под
заставом хрватског права Срби
задобилие данас све благодети, о
којима прије, док није било те за-
ставе хрватскога права, нијесу
могли ни сањати! Вјерујте нам госпо-
до, да ми управо не знамо како о вама
судити. Хрватско право! Зар тога
права у Далмацији има, зар је оно икада
правовалним проглашено на Приморју?
Док је превласт у вашим, господо «Народ-
Листа», рукама, Боже сачувај нас, да и-
када то право постане ваљаним у нашој
домовини. Ако нам је сада јадно с вама,
који тек падом на то право живите, рита
би било с нама, кад би вам збиља дано
било, да сјутра по њему управљате на-
шом домовином? Шта би било? Било би
епо оно исто, што је данас са нашом
браћом преко Велебита. Чуемо заступника
иришког г. Стојшића, што је казао ту
некидан на забрбачком сабору, — пак
доста би нам било и онда, да се за сва
времена одречемо вас и нашега права. Ми
данас тога нашег хрватског права по-
срећи у нашој домовини немамо, — ми
ималимо право, које су нам уставни за-
кони Цислјатве ујамчили. Тим правом
ми данас живимо и с њим смо свакако
задовољнији него ли с оним, којим би нас
ви сјутра уређали. Под закриљем тога
данашњег нашега права ми смо одиста у
многосте обзире обезбјеђени, нити се сми-
јемо тужити на икакв главнији недостатак,
— и све оно, зашто нам ви тобоже
несако завидите, под закриљем тога упра-
во права, а не хрватскога смо доби-
ли. Ми знамо дакле коме и чему имамо
привисати ако данас што уживамо, — а
не ћемо одиста ето вама. Ви сте образили,
господо, да нешто особито у нашој домо-
вини значите, вама се чини да сте ви
збиља господари, и да од ваше тобожње
милости све и свако, пак и ми зависити
морамо. Сувишно је да вам и казујемо, да
се одвише варате. Баш и да вриједи то
више хрватско право у нашој земљи,
као што о посреду не вриједи, опет к ва-
ма за милости неби се обраћали, нити би
од вас у то име што тражили, — рачу-
нали би смо се бистро и отворено, пак
што нас иде узели би и без ваше приво-
ле; али не би никада довели себе до то-
га, да нас ви као данас укорима частите
и да нам тобожње ваше милости преба-
цујете. Ако данас, што тек сјенку значаја и
то на сву силу имате, допуштате себи
којекаква небратска пребацавања, — шта
би сјутра било, кад би сте збиља шта
значили, кад би вам збиља власт у рука-
ма била? Најбоље би било «Нар. Листу»
да не заборавља ни за часак да се је у
коштац ухватио са људима, који су нај-
свијестнији свога народнога значаја и који
врло добро знају положај свој и права
којима се данас користити могу; а позна-
ју уједно, на жалост и одвише добро,
њего и тежње људи који су околи њега!
Нека то «Нар. Лист» и његови људи до-
бро унаме, пак други пут, ако им се
ухтеје писати, нека промозгају добро шта
ће изрећи, јер ће иначе, да се најбоље
изразимо, још смјешнији него сада изгле-
дати.

Како је одговорено у «Нар. Листу»
на наш преглед дјелатности хрватске
странке према Србима у шестогодишњој
перијоди заступничког мандата Клићева?
Ми, може бити, себи одвише ласкамо, али
нама се чини, а о томе су нас, осим Ср-
ба, и многи други свијестиви Далматинци,
па и неки између самих Хрвата, увјери-
ли, да се не може ни упоредити наша
слика те перијоде са сликом, коју нам,
као одговор на нашу, представља «Народ-
Лист». Ми смо у пуној дошљедности изло-
жили како се је за то вријеме поступно
развијала мисао хрватска на Приморју, и
како је она најпосле остварење своје до-
била у откритој негацији свега, што је
српско не само, него и у најгорем погр-
бењу највећих српских светиња. «Народ-
Лист» нас се досљедности није хтио др-
жати; оне се је неосуљно таквим начином
одговора, за који нема назова у науци о
начину писања. Ми не разумијемо овђе
изразе, које је «Народ. Лист» употребио
одговарајући нам на споменути слику у
нашој изјави. Кад би се хтјели освртати
на изразе, те одговарати, ми би морали
узети све оне бројеве «Народ. Листа» у
којима се од десетак година о Српству
говори, морали би проучити све оне ле-

поте изражавања, којим се одликује језик
«Нар. Листа» кад о Србима говори, мо-
рали би загушити у себи ону уљудност,
којој су нас наши стари научили, пак
тек онда одговарати «Народном Листу»
сходним изразима, али на такав посао ни-
јесмо се вољни бацати, јер нам је драго-
цији појам о људству. Разбирајући одго-
вор «Нар. Листа» на наш преглед шесто-
годишње дјелатности хрватске странке, ми
разумијемо овђе логичну страну тога
одговора. Њему су посвећена четири ду-
гачка ступца листа; много и много ту
има ријечи, а у каквој свези стоје све
те ријечи међу собом, тешко је, врло
тешко казати, — а још теже ступати у
разбор тога одговора. Ми не бисмо ни
споменути били о овоме одговору, пушта-
јући свијету да га упореди са нашом
«Изјавом», пак да суди по својој увиђав-
ности; али има у њему једно мјесто, на
које морамо, то јест, хоћемо да се освр-
немо, да се још једном види колико су
безобзирни са Србима људи «Нар. Листа»,
чак и данас, кад виде лијепо да им је до
паката догорјело.

Не ћемо правно говорити о ономе,
како «Нар. Лист» учи професоре Милаша
и Вујиновића да имају писати историју.
То су ствари које се њихових особа ти-
чу, — пак нека поштују како знају...
Не ћемо говорити ни о ономе, како су
по мишењу «Народ. Листа» преферани
били захтеви оброчавских Срба, изражени
у писму њиховом од 19. Фебруара 1874
управљеном Клићу, да се «опореку у-
вриједи нанешене Србима у Далмацији, да
се удаље клерикалци са уредништва «Н.
Листа», и да се уведе ћирилица у јавне
школе». На то емо ми одговора у нашој
«Изјави» најприје, а за тим у изјавама,
које су ових дана на његову адресу од
Задра до Будве управљене му биле; а за
одговор могло би му још служити и ми-
ње, које се изражавало одавна, а најпо-
главније у најновије доба од многих и
многих свијестивих далматинских Хрвата...
Оставићемо без обзира и ону аутопопеју,
што је себи сијевао данашњи уредник
«Нар. Листа», поп Јурај Бианкини, и ње-
гово «велико пожртвовање за наредни
напредак, за који се је одрекао свију
части иласти, успркос ласкавој будућно-
сти, само да користи своме народу». О
томе свако по своме начину суђења нека
суди. Опазићемо му само, да нам је о-
собито пријатно било оно његово очито-
вање: «ако је још могуће ево нас справ-
них дигнути му (Клићу) са душе овај
тешки грјех (што Бианкини-а на уредни-
шту држи), да га већ не муча», — а
још пријатније би нам било, и смјемо вје-
ровати за народну ствар на Приморју
пробитачије, кад би се то очитовање о-
стварило... Нећемо се освртати ни на о-
но мјесто, где нам «Нар. Лист» казује за
своје заслуге у погледу босанско-херце-
говачког питања и где себе и Хрвате из-
наша болним пријатељима Босне и Херце-
говине него ли српска «Застава», која,
говорити о тим земљама, показала се је,
да је чисто без душе и срца. Нећемо
се на то освртати, јер, кад се сјетимо
признања самога «Обзора» год. 1876 у
погледу немара хрватског у раду за о-
слобођење, израженога ево у овим рије-
чима: Праведна повјест памтиће
Хрватима показане овом прили-
ком малодушности и нерадиности,
 принуђени би били казати Хрватима, да
прећерују у самохвалству и да није баш
све онако, као што они кажу. При томе
о Босни и Херцеговини најбоље је, као
што је лијепо опазно «Глас Црногорца», за-
сад мучати, јер је «судбина тих земаља
под седам печата». Свакако, ми би хтје-
ли посумњати, да ће, кад се буде читање
о тим земљама коначно расправљало, о-
собита баш највише обраћена бити на то,
«како ће «Нар. Лист» упућивати чиниоце
да сретно увјенчају успјехом своју велику
задаћу...»

Остављајући на страну све ово и
много друго из одговора «Народ. Листа»
на нашу «Изјаву», хоћемо да се осврне-
мо на оно мјесто, где «Нар. Лист» говори
о «Хрватским разговорима» Миховила
Павлиновића.

Овђе је «Нар. Лист» најчистијим бо-
јама насликао себе самога и свој правац.
Кад смо у «Изјави» нашој ми наши суд
исказали о листу и о правцу његову у
погледу Срба, ми смо још искру наде у
себи гојили, да ћемо се преварити у на-
шем суђењу, и да ће данас или сјутра
«Нар. Лист» одрећи се своје солидарно-
сти са пашфетом Павлиновића, — али
на жалост не преварисмо се, и данас се
потпуно увијерисмо, да је «Народ. Лист» и
његови људи збиља онакав, а ако хоћете
и још гори од онога, како га ми наир-
тасмо. Он се служи, казали смо, најмр-
жљивим средствима: лажи, извртањем, опа-
дањем, само да своју великохрватску ми-
сак оствари; данас о томе се најбоље у-
вјерисмо, прочитавши у њему онај ставак,
где о «Хрватским разговорима» тој погрди
на Српство, говори.

«Нар. Лист» спомиње Павлиновића
као «високог народног књижевника и зна-
чајника», те спомиње његове pjesме, бе-
сједе, различите списе и т. д. да докаже,
да је он збиља књижевник. Ми смо имали
згоду прочитати многа писмена дјела Пав-

линовића, која је он издао прије, по што
ће изићи његови «Хрватски разговори». Ми
смо штовали његов рад и жељели смо
му најбољег успјеха. Према оним Павли-
новићевим дјелима ми и данас немамо ни
једне противне ријечи да проговоримо.
Али Павлиновић отступио је од пола ли-
јепе књижевности, на коме је збиља јак
био и бадио се је на поле историје, које
му је у сваком обзиру туђе. Он је зачу-
стио циљ, коју је као раденик на пољу
лијепе књижевности пред очима увјек и-
мати морао, и ставио је другу циљ, ко-
ји је свој рад управио и ради достижења
које уложно је све способности, којима је
иначе располагао. Он је замислио једним,
по спољном облику популарним, али по
садржини знаменитим дјелом доказати
свему свијету колико је ништаво по сво-
ме пропихођењу, по својој историји, по
својој садашњости Српство. Проникнут
жељом да Хрватство промакне до најда-
љих граница, да га уздигне до највишег
ступња, да га упореди са најзгоритијим
народностима, он издао гласовиту књигу
под насловом «Разговор о Славенству, Ју-
гославенству и Србо-Хрватству». У тој
књизи својој, служећи се безразличито
свакојаким изворима, не обзирући се ни
најмање на то, ко пише и с каквом на-
мјером пише, Павлиновић износи у нај-
сјајнијем облику све, што се ма и најда-
љим путем к Хрватству односити може, а
уједно у најпрвој, најгладнијој слици пре-
ставља све, што се српским називље. Из-
пачењем најпоузданијих историчких авто-
ритета он саставља дјело, које се правом
погрдом на Српство назвати може. Ми се
сјећамо књижице Старчевића «Име Срб»;
упоредивши Павлиновићеву са овом Стар-
чевићевом, ми, у опште гозорећи, мало
разлике између њих налазимо.

Такву погуду на Српство «Народни
Лист» хвалио је и говао у звијезде сваки
пут, кад је она из његове штампарије из-
давана била. И тако је он поступао, др-
жали смо, јер је свемогући Павлиновић
то заповједао, али сада, кад се околи-
ности промјениле, надали смо се, да ће
дружичије бити. Надали смо се, да ће се
освјестити, те ће или осудити радњу Пав-
линовићеву, или бар не спомињати о њој
више, — а међутим он нам на сав глас
више, да су Павлиновићеви «Разговори»
дјело академичко и дубоко про-
мозгано... да оно чека брчна пера
српског да га побје...»

Ми нећемо спомињати што су Срби
о тој књизи, о научној темељитости и
тенденциозности њеној казали. Све оно
што су Срби написали, није ваљда из
брчна пера, по ријечима «Народ. Листа»,
дакле... и не спомињимо. Али нека нам
је допуштено споменути једно брчно перо
хрватско, које је о тој књизи суд свој
изрекло, нека се види да ли она заслужи-
је да се академичким и дубоко про-
мозганим дјелом збиља назове.
Ми разумијемо оцјену хрватског професо-
ра, д-ра Петра Томића, на III. издање
Павлиновићева «Разговора о Славенству,
Југославенству и Србо-Хрватству».

Послије неколико примјетаба уводних,
између којих се спомиње и то, како тре-
ба да писац при новом издању многе не-
сравке учини, оцјенилац почне разабирати
све недостатке књиге. Ми ћемо се
освртати само на оне, које се нас тичу, и
које најбоље илустрирају тенденције писца,
а уједно показују, колико је дјело његово
дубоко промозгано.

На Павлиновићеве ријечи да су Срби
још полудивљи, д-р Томић му опажа:
«Они изрази вријеђају без потребе, а по-
лудивље не одговара стини. Писац свих
редака путовао је међу Србима, те мора
рећи, да у нас «паметни и изображени
ауторитети» по њемачким и мађарским
чрчаријама чифута суде и то јако криво
о њима. Код Срба има народ много пред-
ности и добра, што би ми Хрвати себи од
срца жељели и жељети морамо... Ништа
не повлашћује на онакве изразе чифутских
новинара. Када ми ово (— изразе Павли-
новићеве против Срба —) кудимо, чинимо
то у општем интересу и као пријатељи
Хрвата и Срба, а чинимо то и за то, јер
то општи интерес, стина и права кри-
тика изискује... Ту (— у једној књизи,
што д-р Томић свима препоручује —) и-
мате све, што вам треба знати, да не вје-
рујете у будуће више «Пешт. Лојду» и
«Нов. слоб. Преси» тенденциозне потворе
и лажи! Тако, а не површношћу, ни-
ти безнужнијим анимозитетом учвр-
шћује се знање и поштовање, а без
тога не вриједи декламовати о
слози... Ми би жељели да се књига
Павлиновићева може дати свакоме у ру-
ке; али за то би раи, да буде права и
без непотребних и великих мана».

(Свршиће се).

Политички преглед.

О важној и замашној вјести, која
је стигла из Афганистана: да је тамо бу-
на букинула и да су устаници потукли пи-
јело посланство ниглешко заједно са Ка-
вањаријем, који му стојаше на челу, го-
воримо у данашњем листу засебно на дру-
гом мјесту. За сада к томе ништа додати
не можемо, осим што се у телеграмима
налази, и упућена смо да причекамо даљи

развитак ствари на том крају. Доцнији
један телеграм, који нам је стигао по-
што је први чланак већ написан био, ка-
зује нам, да зу Афганци и самога свога
емира убили или да се он сам убио. Ово
су истина само гласови, који се проносе
по Индији и који још нијесу потврђени,
но лако је могуће да се обистине, јер ла-
ко је замислити да узбуњени Афганци не
могу бити задовољни са својим емиром,
који је пристао на све што су Инглези
тражили и тијем издао независност зем-
ље. Хоће ли се даље моћи уздржати овај
устанак, видјећемо.

Дакле једва * * * * * толиког
колебања и хоћу-нећу-политике, одажмише
се Аустројанци да загризу у јабучку од
познања добра и зла: да уђу у новопазар-
ски саник. По нашијем телеграмима они
су то учинили у понедељак 27. Августа,
а у сриједу 29. и. м. већ је војска ау-
стријска ушла у Пљевље и утаборила се
сјеверно од те вароши. Још прије тога и-
зишла је била аустро-турска комисија у
саник, да најприје испита све околности,
које ваља сазнати прије но што крене
сама војска, и извјештај комисије мора да
је гласно повољно, када се ево и сама
војска одажила да поступи најприје.
Војска је кренула од Горажде на Дрини
преко Чајнице на Пљевље и ту се утабо-
рила без икаквог отпора. Хоће ли одакле
поћи к Бјелопољу или к Пријепољу или
у оба мјеста, то се за сада још не зна.
С почетка се говорило, да ће војска зау-
зети Прибој (на западној граници пашту-
ка), Пријепоље (у средини Полимља) и
Бјелопоље (на сјеверној граници Црне
Горе). Но како је Прибој још за вријеме
устанка разорен а Бјелопоље још изгледа
као „кисело грозђе“ због тамошњих
Арнауата и Арбанаса, то се одустало од
пробитног плана, и тако ће се мјесто
тијех у априлекој конвенцији означенијех
мјеста посјести друга три, и то: Пријепо-
ље, Пљевље и Брдарево. Прва два мјеста
леже на путу од Чајнице к Сјеници, тре-
ћа је на по пута између Пријепоља и
Бјелопоља, а сва три састављају крајне
тачке од правог трокута, који влада ци-
јелим Полимљем.

Не ће бити сувишно овом приликом,
када војска аустро-угарска улази у ново-
пазарски саник, да саберемо све оне у-
говорене установе, које се тичу окупације
истог саника. На ту окупацију овлашће-
на је Аустро-Угарска чланком 25. берлин-
скога уговора, који гласи овако:

„Покрајине Бесну и Херцеговину по-
сјеђује и управља Аустро-Угарска. Бу-
дући да аустро-угарска влада не жели
примити на се управу саника новопазар-
скога, који се протеже међу Србијом и
Црном Гором јужно-источним правцем пре-
ко Митровице, управља отоманска радиће
ондје и надаље (continue d' u l'ou-
stionner). Сасвим тим, да би се уздр-
жало ново политичко стање као и сло-
бода и сигурност путова комуникационя-
них, држати посаду и имати у власти це-
сте војничке и комерцијалне у читавом об-
сегу овога дијела некадашњег вилаета
Босне. У ту циљ пружавају себи вла-
де аустро-угарска и турска да се спора-
зумију о подробностима.“

Те подробности уређене су конвен-
цијом, коју су аустро-угарски покликлар
у Цариграду гроф Зичи и портини повје-
реници Ал. Каратеодори и Миниф 21. а-
прила ов. г. склопили, овако:

Чланак 7. вели: „Да се политичке и
војне циљви у интересу једне ка и друге
стране и у смислу чл. 25 берлинскога у-
говора постигну погледом на саник ново-
пазарски, ове двије владе закључиле су,
уредити дотичне извршне установе. У ту
циљ обезбавује се влада Њ. Величанства
цара приобћити влади Њ. Величанства
султана, када ће ц. и кр. чете поћи на-
пријед. Да се непотребито затезање уклони,
владе једна и друга обезбавују се, колико се
ствар њих тиче, дати од данас почевши за
све случајеве и без оклијевања својим
властима и заповједницима чета све пуно-
моћи, да међу се уреде питања, која се
тичу уздржавања ц. кр. чета, њихова на-
стајења и дотичних појединости. Само се
по себи разумије, да ће све трошкове од-
тле подмривати влада аустро-угарска.“

Чл. 8. Присутност чета Њ. Велича-
нства цара и краља у санику новопазар-
ском неће никојим начином сметати радњи
административних, судских и финансиј-
них отоманских власти, које ће, као и до-
сада, под изкључивим и непосредним за-
повједма високе порте наставити своје по-
словане.

Чл. 9. Ако би в. порта жељела, да
редовне чете смјести и на оним тачкама
саника новопазарскога, где се налазе
чете аустројско-угарске, моћи ће то без
запреке учинити. Чете једне и друге вла-
де сматраће се посве равноправним што
се тиче њихове јакости, војничких користи
и слободе њихова кретања. — Порта се
обезбавује, да у читавом подручју новопазар-
скога саника неће држати чета нередов-
них.

Чл. 10. Само се по себи разумије, да
се у никојем случају нестезе овим уста-
новама право Аустро-Угарске, да на поје-

дипломатикама у смислу чл. 7. држи по-
саде, према потреби јакје.

Конвенција има слиједећи додатак:
„Уговорено је, да аустро-угарска влада у
постојећим односима, придржавајући
себи сва из чл. 25. берлинског уговора
потјечућа права, има само намјеру, држа-
ти посаде само на три, а на Лиму и међу
Србијом и Црном Гором лежеће постаје.
То ће бити Прибој, Пријепоље и Бјелопо-
ље. За сада неће та посада бити јача од
4—5000 момака. Ако би се послје ујед-
насталих околности показала потреба, др-
жати посаде и на другим тачкама, учини-
ће се то у смислу чл. 7., изазив да би
аустро-угарска влада хтјела поставити сво-
је чете на низинама Рогозне, за што ће
се имати споразумјети са портом.“

Распра између полуваничних листо-
ва руских и њемачких траје још једна-
ко, при свем том што су се у Александ-
рову видјели и срдечно поздравили цар-
ски њемачки и руски. Значајно је што о-
томе пишу из јужне Њемачке „Алг. Цт.гу“,
и ако би то било истина, онда бисмо зна-
ли гдје лежи прави узрок жестокој оној
полемици. Дописник тога листа вели, да
томе није крив лични неспоразум између
кнеза Горчакова и кнеза Бисмарка, као
што се у опште мисли, него да је крив
руски министар рата Милутин, који није
био никада пријатељ њемачкој народно-
сти. Милутин има сада највише улива у
политици и код двора. Његова политика
најбоље се распознаје по том, како је ру-
ска војска распоредена послје склопље-
нога мира. Мобилна руска војска може
се уз то у случају рата повећати за 400000
момака на западном бојишту. Војска је
тако постављена, као да се приправља на
рат против Аустрије или Њемачке. Дакле
то је узрок!

Много су се узмучили листови ње-
мачки због састанка цара руског и ње-
мачког у Александрову. Овај им је са-
станак дошао тако напрасно и изненада,
да не умју никак да му нађу разлога
и развијају главу нагађањем шта ће оту-
да проваћи. Полуваничним листовима
није више нимало вјеровати, јер ето како
ужасно настрада сам Бисмарков орган
„Норд. Алг. Цт.гу“, кад прије 24 уре каза
да Мантајфелов пут к цару руском нема
баш никаквог значаја, а послје 24 уре
иде иза Мантајфела, сасвијем неочекивано,
сам цар њемачки у Александрову да се
састане с руским царем. О узроцима о-
вога састанка нагађања су свакојака, но
да је цар њемачки имао потребу да се
састане са царем руским, то се види већ
из тога што је најприје Мантајфел ишао да
утре пут своје владаоцу к цару руском,
па тек, по што је то учинио, креће се
старац Вилхелм к својем драгом побратиму.
Шта је међу њима углављено и је ли до-
шло до какве погодбе или су се можда
разишли неспрешна посла, то би узалудно
било огађати. Тек из догађаја, који
ће настати, моћи ће се судити о ре-
зултату овога састанка. У Берлину се по-
говарало, да ће Бисмарк одступити, тобо-
же због тога, што је цар њемачки без
његова знања ишао на састанак с царем
руским. Но ово се сада пориче.

Дописи.

БЕРАНЕ (у Васојевиће), 8. Августа.
— „Ко о чему, ми о јаду!“ Прошло је већ
неколико мјесеци, од како је народ дошао
на своја огњишта. Како је провео дане у
милу Црну Гору о том немам времена
сада говорити; само ћу толико рећи, да
су многе фамилије прекривене, а неке
и са свим истражиле се и остале тамо
под земљом. — Разумије се да поред дру-
гих невоља, које је трпио овај народ — нај-
виши узрок је промјена мјеста. Нахија ва-
сојевићка с малим изузетком врло је здра-
ва. Народ се занимао највише сточарством,
зато је и био опак здрав и једар. Сада
је другачи: окржељавио, подбуо, поцрпнио,
то је, бос, гладан и жедан, цмилу у злу
и невољи. — Ево шта дочека негда „зен-
дла“ Васова нахија. Ми би ово све радо
подносили, опростили би пролиvenu крв,
помирли народ, изгубљено велико имуће,
опаљене своје куће, само да нас узне сло-
бодно-независна влада црногорска — влада
прослављенога и узвишенога Књаза Ни-
колe I. Највиша је наша жалост то, што
остасмо — незнамо сада, ни чји. Но зар
од Бога није суђено, да вије овоћен сло-
бодна застава црногорска; да Ђурђеви Сту-
бови у слободи почињу; да се у њих
слободно поје Божија Летурија. — Кле-
тва народна на онога, дај Боже, пала, који
је могао учинити, да не будемо оне владе, за
којом срцем и душом желимо, која нас је
очински примила у своја њедра. То је:
слободна Црна Гора.

Ево кратак надрт, како је примљен
наш народ, пошто је дошао на своје огњи-
ште. Овдашња влада (разумије се турска)
грађанска и војничка примиле нас оби-
чним турским пара-лажом; обећање сло-
боду подпуну народу, по неспрешној по нас
берлинској конференцији, да ће нам дати:
сјеме и волове, да се засијемо, мјесечни
танин, до новог жита, зато нас и преи-
скашаше, слободно путовање у оближње

вароши, Пећ, Сјеницу и т. д. Дошав народ
на своја огњишта шта га је суерело?
Свака негода: Кућништа зарасла у траву
и коров, најлепше његове њиве посијали
Турци: Биорек, Рожајски, и зли Руговци;
а и оно земље што небијаше засијано, оста-
неорано; јер сва обећања владина изче-
зоше. Народ се смете од глади; е је до-
шао, право рећи на ништа а без ништа.

Још што је најгоре, бавибозлук из
Бијора, Рожаја и Ругове, почне убијати
наше људе и говорити нам: „Куда си рајо
скитала, нека ти сада поможе Карадаг и
Москов, ви ћете плаћати и оне што су на
Москова погинули.“ Зулум бавибозлук и
сад исто чини: на силу жање жито, коси
ливаде, граби живу, ако је коме што пре-
текло иза рата. Шта више нашем чове-
ку није слободно у најближњу овоћен шуму
поћи, но на све стране чекају зликовци
које они називају „филари“. Сада траже
аге четвртину, а влада порез (данак) и
десетак од свашта. Прошлх дана скупи-
ле су се неке аге на ућумат овћен и за-
тражили су четвртину. Овдашњи кајмекан
Шериф Оџић, призове наше главаре и ка-
же им: „Царски је „Емер“, да се аге даје
четвртину, и цару цареву.“ Главари одго-
ворише: да ће овом годином дати свака
кућа по један талијер аге. Аге на ово не
присташе а народ не пристајаше. Кајме-
кан опет каже: „Царски Емер, ваља да
дате.“ Главари питају кајмекана: „Јели
царски емер, да се нам жању жита, косе
ливаде, и воде волови на силу?“ — Ваљај
није. „А зашто неузавтите руговце и оста-
ле зликовце арнауцке, да ни не чине о-
вај зулум.“ — „Они цара непознају, ми
им неможемо судити ни вас од њих бра-
нити.“ Главари на ово рекоше: „пошто
неможемо њима судити, неможемо ни нас
приморати да дајмо четвртину и данак.“
Кад ово дознаше Арнаути, учине договор
међу собом, да поубијају наше главаре.
Уговор им је био оваки: Да се тобоже
сваде међу собом, па кад би изашли гла-
вари васојевићки, да нас раздвајају —
онда једна страна да се укљони, а други
ћемо опалити пушке и тако ћемо их све
погубити. Но овај план неспаше Арнау-
тима за руком, зато што је добар прија-
тељ доказао Панту Цемовићу, којег је
влада одредила да стоји редовно овоћен,
за завјеру арнауцку. Арнауцка је намјера
била да учине овоћен касаницу у пазар-
ни-дан. Па како је овоћен пазарни дан
Субота и дође по доста народа тако Арна-
ути и учине свој маршетлук у прошлу
суботу. Кад виђеше да их ово непомаже,
учине опет овако: нађу тобоже онога, ко-
ји је забуно у чаршију, па га науче:
„ти бјежи у механу, у којој су главари
васојевићки, а ми ћемо те ћерати, кад до-
ђеш међу њима, реци: „ја на вашу дару“
па се одма укљони на једну страну, а ми
ћемо огањ у њих.“ Кривац побјеже а они
га поћерају. Кад дођу до куће, ће су
сјеђели наши главари, која је била затво-
рена, одма стану, и почну арнауцкијем је-
зиком срамотити онога, који је доказао
главарима те су се затворили. Сјутра дан
пође Панто Цемовић у ућумат и рече ово:
„пошто ви нијесте у стању судити Арна-
уцку и пошто нема овћен редовне вој-
ске да брани царске поданике од злико-
ваца, то ја идем дома. Ја ћу цара позна-
вати, али доћи ћу овоћен тек онда, кад
овћен буде јачи суд и кад околина турска
мјеста познаду цара, као што га ја при-
знајем и збогом.“ Истога часа пошао је
дома и више овамо не долази. Главари о-
стали такођер ријетко долазе овћен.

— Чујемо овћен да је Али-паша гу-
сипски, опазив међународну комисију, ску-
пио неколико војника и изишао на плани-
не између Гусиња и Куча — Врмшчу и
Вели-поље. Сви околни Арнаути чим су
опазили комисију, одма су устали с вој-
ском и дошли близу Плава. Па када су
дознали да се комисија није кретала из
Подгорице, војска се вратила натраг, а
главари дошли су у Гусиње код Али-паше,
ће се и сада налазе.

Чим је дошла међународна комисија,
у Подгорицу, одма је Али-паша гусипски
пустио чете и ове чете почеле су по пу-
товома убијати људе. Јуче су убили три ва-
сојевића из казаа беранскога: два на мр-
тво, а једнога ранили, али је рањен му-
чно и није му се надати да остане. Ова
три човјека ходили су из Шекулара у
Велику правијем путем, да купе жита.

КОТОР, 12. Августа 1879. — Неда
никако враг мировати брату Хрвату, о
којему смо се бавили једном а ето мора-
мо сад и по други пут, јер у оглашеном
„Народном Листу“ бр. 64., овет зајчева из
Котора испод Ловћена онако слободно као
да цјева из Подгоре, или из Макарске,
испод Биљкова. Срећа за Котор да тај брат
Хрват не броји у својем коду много дру-
гова, иначе бисмо га чули да нам допу-
шта да се ми Србима називљемо, али да
му не дирамо у његово државно право на
Котор и околину. У осталом не знамо, ка-
ко се усуђује одговарати нашим изјавама,
када га ми нијесмо изазвали, а у нашем
послу сматрамо га девети у лугу или
сврлом на врби. Господа око „Народног
Листа“ боље би урадили да нам непосредно
одговарају и поблизу разложима наше обу-
жбо, а не служити се тим братом Хр-
ватом који хоће да је хрватство у Дал-

мацији чинио као сунце а заборавља да и
у сунцу има пијега, говори о свему а неће
да зна још што нас је нагнало да се чу-
јемо проти небрачком поступању „Народ-
ног Листа.“ Но прочитајмо још једном по-
род његовог помућеног ума а он нек про-
чита овај наш одговор сачињен при чистој
и бистрој памети.

Хоће да је demonstratum est да је
у нашој гимназији уведен српски језик,
кад смо рекли да то остаје још de-
mostrandum est, нијесмо тим показали
да је у гимназији уведен талијански језик.
То и ћорави виде, а глухи чују. Тим смо
подразумијевали да се у гимназији води
хрватска пропаганда. Истина је да је хр-
ватски и српски језик једно те исто, премда
Миклошић у најновије вријеме неће да је
то тако, али када је исто, зашто тај исти
брат Хрват рече ћаку, који је подучавао
другога и научно га да задаћи напише:
из српскога на латински: Ви ширите кри-
ве појмове? Када је исто зашто тај исти
брат Хрват рече ћаку који је српски пи-
сао: Нијесмо у Пријој Гори? Када је исто,
зашто тај исти брат Хрват не рече којом,
не велимо у својим дописима него у раз-
говору: мој српски језик, него увијек као
у триумфу: мој хрватски језик?

Хоће да се у гимназији једнако зна
латиница као и ћирилица, те вели да не-
мамо право турати у свијет те лажне ви-
јести. Ми опет велимо да осим правосла-
вних Срба, мало ко зна добро писати ћи-
рилицу, ма свршно и осми разред, а до-
дајемо ма свршно и свеучилишнне науке.
Имали би смо живих примјера споменути,
а најбољи за сада држимо да је онај, који
нам даде исти брат Хрват, када јавно ре-
че да не треба знати рукописи ћирилицом
написан, доста је, рече, знати штамути тим
словима објелодањену. Па још тај брат Хр-
ват вели да је у гимназији уведен
српски језик, те да је то demonstratum
est, а наша искреност и тачност demo-
strandum erit. Ми цијенимо да ово треба
узети обратно.

Хоће да је брзојав послан из Котора г.
Клајићу потписан био само ријечима: пра-
ви народњак которски, и да није било
никаква друга потписе. То је смијешно!
Ми смо изашли на поље с нашим именима
с тога, што „Народни Лист“ рече, да на-
ше изјаве немају никакве вриједности с
тога што немају потписе, а брзојав послан
из Котора г. Клајићу без икаква потписа,
како смо сад чули, има вриједности код
„Народног Листа.“ Наше изјаве, израз
свијех Срба у Котору, немају још вријед-
ности, а брзојав без икаква потписе јест
и остаје још данас писан правих на-
родњака которских. Изађи брате Хрвате
с друговима на отворено поље као што
смо изашли ми, да свијет види, колико је
Бокеља с тобом на да закључи: quod
demonstrandum erat, на име да од тебе
не излази ријеч бокешка, као од нас, да
нијесу у кући, као што смо ми, да не-
маш право никак нас корити ако смо
устали врх себе, као што ми имамо право
тебе корити, када те нико не тиче, не ао-
ве, не вријећа, већ мирно по граду и по
мору шеташ.

Хоће да не знамо шта значи прави
народњак которски. Нијесмо, и хвала ти
брате, што си нас научно, јер слиједећи
твоје трагове, којима доказујеш, што зна-
ча прави народњак, морамо са жалосну
опазити да ни ти, ни многи од твојих дру-
гова нијесу народњаци. Да видимо. Брате
више пута чујемо да нас као у подругу
поздрављаш: Србе, како си? Више пута,
да не речемо увијек, чујемо тебе и друго-
ве твоје говорити међу собом талијански а
оставимо оне твоје другове, који не знаду
саставити једну реченицу у хрватском је-
зику. У именику чланова читаонице нала-
зимо 8. г. г. професора од којих 3 су Ср-
бина; остали, премда Хрвати, ће су? Ви-
ђесмо више пута да с прозора твојих дру-
гова у свечаностима не висаху тробојнице.
Никада не чујемо Хрвата међу нама, да
кадкуда изрече: Српски језик. На концу
брате Хрвате, нијесу народњак, јер не ра-
диш о слози и брацкој љубави. Ако не
окренеш као вриједни „Словинац“, којег
ми једино сматрамо помирљивим листом,
као и „Глас Пригорца“, нећеш никада
погодити у нишан. Ко напада на наше
име, и наш опстанак као „Народни Лист“,
на нашу вјеру као „Католичка Далма-
ција“, на нашу свету обраву као ти,
брате Хрвате, не можемо га, нити сми-
јемо држати да ради о слози и брацкој
љубави, него о већем раздору, о већој не-
слози, о пропасти јединих и других.

Хоће да није дошао трбухом за кру-
хом, као и његови другови. А да зашто,
вјере вам лијене, зар сте дошли за нашу
љубав, или сте боље мјесто оставили само
да к нама дођете и да нас просвијетлите,
или за љубав Хрватске, да је међу нама
ширите? Колико је међу Вама, који неби
сјутра отишли из Котора и с Богом не
рекли, само да им се досепати денег
града, масније плате. Истина је да и међу
нама има који су трбухом за крухом, али
ти неби ласно оставили своје родно мјесто
без љуте невоље, а овје стојећи не могу
се ваадухом хранити, па кад би и отишли
опет би се радије вратили, јер свуће је
лијепо поћ, али дома доћ. У осталом када

смо рекли да си брате с друговима амо
дошао трбухом за крухом, нијесмо на-
мјеравали, како си схватио, да вас коримо,
а још мање да вам то пребацивамо у гр-
јех, већ једино да свијету кажемо да сте
с нама од јучер, а да сјутра можете нас
и оставити, те као такви могли сте се на-
звати народњаца, па ако хоћеш и прави
народњаци, а ништо которски, јер овај
прићев по граматичи, коју ти брате добро
познаш, нијесу могли присвојити.

Хоће на концу да нам некаквим пи-
тањима докаже да њега брата Хрвата и
другове онда не сматрамо трбухом за кру-
хом. На та питања ласно је одговорити.
— У Котору ће се Хрвати на прете броје,
читаоница се називље славјанском; а ко-
лико би било Хрвата чланова да се она
праведно прозове српска, по путу наше
браће по Далмацији, која не гледа у бри-
мањини Срба и називљу све и сва хрват-
ским именом? Доиста мало, када се и са-
да ти Хрвати жесте кад прочитају у чи-
таоници коју ћирилицом написану. Дале.
— Срби Которана више пута приложине
за хрватске сврхе, па вас зато не коре,
као што нас ти користи, да Хрвати прило-
жине за наше свечаности. — Дале. —
Срби су обрлили брата Хрвата у пријој
клуни сједећа не зато да сачувају Србе,
који су уз њега сједили, јер су они већ
законом лишени били сваке казни, него
зато да брата избаве, који је за народну
ствар неправедно ту сједно. — Нећемо ни
ми даље, већ ни допустити да се ми свр-
шимо, као што си ти свршно свој допис
уз коју малу промјену. — Ми Вам на све
добро, које сте нам ма било у каквој при-
годи изказали, срдечно захваљујемо, а не-
смотрене увријед још данас брацки пра-
штамо. Проникнути искреном жељом свете
брацке љубави и благоосне слоге, све-
ђер ћемо вас у свакој пригоди и потреби
својеким помоћи ако одустанете од зле на-
вике да брата гњечите, у светиле вам не
дирати, заједничког душмана ћерати. Буде
ли среће у напријед, као зле намјере Ва-
ше до данас, трње за ружу одвратити нам
нећете као у најновије доба. Хоће ли нас
неди изневјерити, будемо ли вам узалуд
брацку руку пружили, буде ли нам глас
вапијућег у пустињи, буде ли нам наше
сјеме пало на неплодну земљу, tibi
luisque demonstrandum est.

Срби Которани.

Ј. П. ЕРЦЕГ-НОВИ, 4. Септембра —
Овијех дана дознало се, од једног члана
мјестног школског вијећа биљског, да је
п. г. котор. школ. надзорник Маројевић,
при пошлеђем обилажењу школа у овој
околини, примјетно учитељу у Бијели,
господинау Станку Маргетићу, што во-
ди списе школске ћирилицом, те је на
записнику у истој школи убједио и на-
редно да у напријед не смије поменути г.
учитељ писати уредне списе ћирилицом,
него само латиницом.

Значи ли ово равноправност ћири-
лице са латиницом?

Хрвати нам кроз своја гласила дови-
кују, да они не дирају у особине српског
народа, а ћирилица слова зар нијесу једна
особина српског народа? — Лијене некр-
ности! Крассе једнакости! —

У овој околини све су школе чисто
српске, а и учитељи сви су Срби, па и да
нијесу, морали би знати ћирилицу и њо-
ме се служити, не само у школи, него и
у дописивању са мјестнијем шк. вијећима
и старијим властима.

За чудо нам је дакле, одкуд саде па-
де на нама п. г. надзорнику да изда по-
менузу забрану, или ће бити добио нове
напукте из Задра? —

До данас није нам познато да је ћи-
рилица забрањена у школама ове покра-
јине, па кад није забрањена учити, од ку-
да се да је преступи кад њоме пише учи-
тељ записнике, именике и остале школске
списе? — Ово је нека новост, која не
слуги на добро, ради тога обраћамо по-
зорност мјест. шк. вијећа да пазе како у-
читељ води списе и којима се словима
служи у дописивању, пак ако би опазили
да има и таквих, који се ћирилицом не
служе, онда нека нареде да се има у бу-
дуће искористи.

Дужност је мјест. шк. вијећа не само
пазити да учитељ редовно држи предава-
ња, него и стражарити да ли учитељ учи
дјecu у духу народа, гајећи у подмлатку
особине народне. На опрезу г. г. чланови
мјест. шк. вијећа, јер што се досада и про-
пуштало, у напријед не смије се то ради-
ти, јер нам пријети опасност да ће нам се
школе похрватити. —

За овај пут оволико, ако ли пак ус-
треба, обратимо се и другијем путем
и потражити заштите против самовоље.

Домаће вијести.

Цетиње, 31. Августа.

— Његово Височанство, наш Књаз
и Господар има стићи сјутра под Котор,
одакле ће ићи дан кренути на Цетиње.
Многе војводе и државни достојанственици
одоше данас у Котор, да сусрету љубље-
нога Господара, који се здраво враћа са
свога пута у Беч.

— Јуче је у нашем мјесту прослав-
љен имен-дан Његовог Величанства ца-

ра руског. Око 11 ура прије по две др-
жано је у овд. светој обитељи благодаре-
ње, на ком је чинодјествовао Њ. Високо-
просвештенство г. митрополит Иларион су
више свештеника. Благодарену присуство-
вали су: Њено Височанство Књагиња са
свијетлим Нашљедником, руски министар-
резидент г. Јонин са својим секретаром
г. Шпајером и чланом међународне коми-
сије г. пуковником Каулбарсом, чланови
владе црногорске, државног савета и ве-
ликог суда, предстојница вишег женског
завода на Цетињу г.ђица Пацевић, многи
достојанственици и виши чиновници црно-
горски и народ. Иза благодарења ишло се
на честитање у стан г. министра-резиден-
та руског.

— Један дво чланова међународ-
не комисије, и то руски г. Каулбарс,
францески г. Њикалди, талијански г. Ото-
ленги и црногорски г. Симо Поповић и г.
Нјак Матановић, стигли су прејуче са
свога посла, који се више неће ни на-
ставити ове године, из Подгорице на Це-
тиње. Остали чланови исте комисије: ин-
глески, аустријски, њемачки и турски
отишли су у Скадар.

— Једва јуче, иза пет мјесеца непре-
кидне суше и препеке која нам све усје-
ве сагори, добисмо доста обилату кишу,
која је земљу прилично навасила. Нека
би Бог дао, да се овом кишом колико то-
лико накнади онај велики губитак, који
је проузроковао великом сушом, те да се
овај мученички народ сачува од велике
биједи, која му пријети на зиму.

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

БЕЧ, 25. Августа. — Кнез цр-
ногорски присуствовао јуче
маневрама коњице у Бруку. —
Комесари грчки у Цариграду добили су
јуче уштева, по којима ако порта не
одговори бијело или црно на изјаву о-
дносно тринаестог протокола, који има
служити за основу расправама, — пред-
стоји прекидање преговора.

ПЕТРОГРАД, 25. Августа. — Ми-
нистар руски у Атини Сабуров замје-
њује Лобанова у Цариграду, који је и-
менован послаником у Лондону.

БЕЧ, 25. Августа. — Званично се
јавља, како је краљ шпанолски запросио
арцигукињу Марију Христину и ова му
руку даде. — Данас је даван све-
чан објед у част кнезу црно-
горском. Сви су министри при-
суствовали. Послије објед
ћесар показао кнезу коње и
кочије, које ће му дати на по-
клон. — „Полит. Коресп.“ јављају из
Сарајева: Војвода Виртембершки са ше-
фом главног штаба пуковником Албо-
ријем пошао данас преко Горазде пут
Чајнице, да приутоје за 27. ов. м.
улазак царске војске у санџак новоза-
рски.

ЛОНДОН, 25. Августа. — Из Си-
мле јавља се, да су устаници Афган-
ски 22. ов. м. код Кабула напали на
посланство инглешко. Судбина Кавања-
ријева и друштва му још непозната.
Војска инглешка добила је палог, да
вреће пут Кабула.

ЦАРИГРАД, 27. Августа. — Са-
фет изјавио посланику аустријском, да
је порта, за доказ свога потпуног спо-
разумљења с Аустријом, послала Ху-
син-пашу наредбу, да свуда прати вој-
ску аустријску и да свијема властима
новоазарског округа поново саопшти,
како је воља султана, да се војсци
аустријској при уласку њеном свака мо-
гућа помоћ укаже. — Са конференције
дознаје се, да су комисари грчки изја-
вили, да пошљедна изјава турска није
доволна, те ниту да се Турци катего-
рично изјасне, да ли примају тринаести
протокол као основу преговорима.

ЛОНДОН, 27. Августа. — Кава-
њари са пратњом од 67 људи
убијен иза очажног отпора.

БЕЧ, 29. Августа. — Данас цар-
ска породица давала објед у
Шенбруну у част кнезу црно-
горском, ком су присуствовала
Њихова Величанства, велике
војводе, велике војводице и
свита. Иза објед Кнез се о-
простио полазећи сјутра на Це-
тиње. — Званично јавља војвода Вир-
тембершки из Чајнице телеграмом од 29.

ов. м., да је колона генерала Килића
стигла то јутро пред Пљевље, дочекана
једним батаљоном турским. Војска је
прошла кроз варош ударајући у добош
и утаборила се сјеверно од Пљеваља.
Народ хришћански показује велико о-
душевљење.

ЛОНДОН, 29. Августа. — Кран-
брук сазвао вијеће индијско. Устанак у
Кабулу узео је замашне размијере. Снага
генерала Роберта не ће бити довољна
да га угуши.

ЛОНДОН, 30. Августа. — „Стан-
дард“ јавља, како се у Бомбају разноси
глас, да су устаници у Афганистану у-
били емира. Други опет веле, да се емир
сам убио.

БЕЧ, 30. Августа. — Кнез цр-
ногорски стигао је вечерас
у Тријешће, гдје су га на
жељезници дочекале власти
грађанске и војничке и мно-
гобројан народ који га је по-
здравио живијем усклицима.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ.

ИЛУСТРОВАНИ

„СРПСКИ БУКВАР“

саставно

СТЕВО ЧУТУРЛО

надзорник црногорских школа

изписао је

накладом штампарије

Браће Јовановића
у ПАНЧЕВУ

Цијена 13 новчића.

II. прерађено издање удешено с обзиром
на тамошње околности за српске школе у
Далмацији, Босни-Херцеговини, Граници и
Хрватској-Славонији.

Може се добити у књижари

Браће Јовановића
у ПАНЧЕВУ.

ПОШТАРСКИ

ЉЕТНИ РАСПОРЕД

поласка и доласка пошта од данас до
свршетка Септембра 1879.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња
у понеђељак, у четвртак и у суботу. Пре-
давање до 11 ура у јутро.

Долази из Котора у понеђељак, ери-
једу и недељу. Раздавање у 8 ура у јутро,
ако пароброд стигне на вријеме.

ДЕЛИЖАНЦА полази са Цетиња у
неђељу у 5 ура у јутро. Предавање у су-
боту до 6 ура по подне.

Долази из Котора у понеђељак, разда-
вање у 8 ура у јутро.

Официја је сваки дан отворена од
9 ура до 12 у јутро а од 4 до 6 по подне.
Цетиње, 20. Марта 1879.

Управитељство

Књ. црногорске поште.

О Г Л А С.

НОВЕ КЊИГЕ

КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ У

Књижари Ј. Павловића
НА ЦЕТИЊУ:

ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ	ф. — 60 нов.
ПЈЕСМА КОСОВСКОГ БОЈА	— 30 „
ПЈЕВЕНИЈА Змај-Јована Јо- вановића св. II. дивотно из- дање	— 80 „
„ св. II. обично издање	— 50 „
ИСТОРИЈА умнога развића Јевропе од Дрепера	1. 50 „
ИСТОРИЈА Српског народа од Мајкова	1. — „
САМОГЛЕД, или Погледи на свијет и на Бога	1. 34 „
ПЈЕСМАРИЦА мала	— 10 „
СРПСКЕ ПЈЕСМЕ јуначке	— 10 „
ДИЈЕТЕ на Алпима	— 50 „
STORIA DEL MONTENEGRO del Ca- valiere Milakovich	2. 15 „
CORSO completo della lingua serbo- croata da G. Cobenzl	2. 15 „
Quelques jours en DALMATIE et au MONTÉNÉGRE par M. Neyrat	— 30 „

ХОМОЉЕ од Драгашевића	— 60 „
НАУКА О ЧУВАЊУ ЗДРАВЉА	— 30 „
EIN KAMPF UM'S RECHT. Beitrag zur Lösung der orthodoxen Kirchenfrage in Bosnien-Herzegowina	— 60 „
ПУТОВАЊЕ ПО СРБИЈИ	ф. 1. — „
НАЧЕЛА ВОЈНЕ ГЕОГРА- ФИЈЕ	— 68 „
УЧЕЊЕ ФРАНЦЕСКОГ ЈЕ- ЗИКА	2. — „
МАЛИ ДЕКЛАМАТОР	— 25 „
НОВЕ ФОТОГРАФИЈЕ Кња- за Николе, Књагиње Мале- не, Књаза Милана, Књагиње Наталије, Милетића по	— 20 „
KLETVA NEVJERE, roman od Fedora Brestova	1. 10 „
DONNINA, roman od Farine	1. — „
DAN NA MADEIRI od Man- tegazza	— 68 „
SIDONIJA, roman, napisao Daudet	1. — „
ČUVAJ SE SENJSKE RUKE, historička pripovijest, na- pisao August Senoa	— 68 „
ILIJINA OPORUKA, pripovi- jest, napisao August Senoa	— 60 „
КУЋА као васпитаоница	— 68 „
РЕФЛЕКСИ МОЗГА од И. Сеченова	— 68 „
ПРИПОВЈЕТКЕ из старог и новог зајета превео Ђ. Даничић	— 58 „
СВЕТО ПИСМО у великом формату	2. 68 „
СВЕТО ПИСМО у мањем формату	1. 68 „
ПЈЕСМЕ МИРЗЕ ШАФИЈЕ (у тврдим корицама од јухте)	6. — „
ПЈЕСМЕ ЛАЗЕ КОСТИЋА (у тврдим корицама од јухте)	5. — „
КИРИЛИЦА ЈЕ И ХРВАТ- СКО ПИСМО или: „Опет забуђеном хрватском па- триоти од А. Вучковића	— 10 „
СТВАРНИ ДОМАЋИ УЧИ- ТЕЉ. Цјена књига за здраве и болесне, за старе и младе, за селачке и варошане. Написао, сабрао и приредио В. Целовић	— 58 „
ПУТОВАЊЕ ПОКЛОНИКО- ВО с овог свијета на онај други, описао Јован Бу- њан, с инглешког превео Чедомил Милатовић	— 68 „
БОГАТ и СИРОМАХ од Хоф- мана	— 25 „
СРПСКИ ПОКРЕТ у јужној Угарској	— 60 „
ПОЧЕТАК СРПСКЕ ДРЖА- ВЕ, написао др. Тоша Не- дељковић	— 10 „
ПОСТАНАК ЗЕМЉЕ, од Ст. Недељковића	— 10 „
ХИЉАДУ и ЈЕДНА НОЋ, I, II, III, IV, V. св.	— 20 „
ПОЛОЖАЈ и ЗАДАТАК ФИ- ЛОЗОФИЈЕ од Михаила В. Вујића	— 60 „
ТОПЛОТА и ЖИВОТ, напи- сао др. Луј Бихнер	— 40 „
ПАНЪ ХАЛЯВСКИЙ, сочине- ње Гр. Т. Квитки-Основья- ненко	3. — „
ЗИМЉЕ ВЕЧЕРИ, написао М. Ђ. Милићевић	1. 20 „
С ДРИНЕ НА НИПАВУ, од М. П. Шапчанина	— 60 „
РАТНА ПЈЕВЕНИЈА о најно- вијој борби српско-црногор- ској против Турака	— 20 „
СТАРИНЕ од Старице Нова- ка, написао Јосиф Новић Оточанин	— 50 „
МОЛИТВЕНИК у слоновој кости „ у злату повезан	14. — „
„ у финој кадифи	12. — „
„ у кадифи	10. — „
„ у кожи	6. — „
„ у кожи	4. 50 „
ДЈЕЛА СЛАВНИХ ЉУДИ, од Ј. Шарића	— 30 „

С л и к е

Добили смо ове недеље велик
избор лијених уљем израђених слика
свака са великим златом опточеним
оквиром.

Цијена је свакој оваковој слици

3 цекина царска.

Слике су ове:

Никола I. Књаз црногорски.	Св. Распетије.
Мајка божја	Св. Саво.
Св. Никола	„ Никола (попреје).
„ Ђорђија на коњу.	„ Стеван.
„ Петка.	„ Марко.
„ Петар и Павле.	„ Михаило.
„ Часне вериге.	„ Лука.
„ Кузмо и Дамјан	„ Андрија.
„ Срђ и Вахкије.	„ Илија.
„ Кирјак.	„ Тројица.
„ Ђорђија пјешак.	„ Тајна вечера.
„ Димитрије	„ Васкрсеније Лазара.
„ Василије	„ Костадин и Јелена.
„ Богојављење	„ Страхин Бан.
„ Јован	„ Краљевин Марко и
„ Успеније Богородице	„ Муса Кеседија.

Антикарско одјељење.

Под овим насловом отворили смо у
нашој књижари једно одјељење, у које се
находе књиге старе, већ разрезане и чи-
тане. У овом одјељењу купују се и про-
дају књиге од те руке, обично испод
њихове првашње цијене, но у изузетним
случајевима, ако се њека књига врло ри-
јетко налази а има вриједност велику
било по садржини било по својој старини,
она се купује и продаје много вишом
цијеном.

Ко дакле има књига старијих
продају, може нам понудити да их купимо.
За сад имамо у нашем антикарском
одјељењу ове књиге:

ЉЕТОПИС за 1873, 1872, 1871 и 1870	О СЛОБОДИ од Цона Ст. Миља
ОПСАДА ФИОРЕНЦИЈЕ 5 комада	ИСТОЧНО ПИТАЊЕ и СР- БИЈА од Ђ. С. С.
ШКОЛА и ЖИВОТ од С. Поповића	РАТНА ПЈЕВЕНИЈА о нај- новијој борби српско-црно- горској I. П.
ПРАВОСЛАВНАЈА ЦРКВА ВЪ ДАЛМАЦИЈИ од Н. Попова	ОБЛИЦИ СРПског ЈЕЗИКА од Ђ. Даничића I. ком. II. ком.
ПРИМЈЕРИ СРПско-СЛА- ВЕНског ЈЕЗИКА од В. С. Караџића	BIBLIOGRAFIJA HRVAT- SKA dio I.
ПРАВИТЕЛСТВУЈУЋИ СО- ВЈЕТ СРПски од В. С. Караџића I. П.	ДИКА ЦРНОГОРСКА од С. Милутиновића
ИСТОРИЈА ЦРКВЕ СРПСКЕ од Н. Беговића	СРПско-ДАЛМАТИНСКИ МА- ГАЗИН књига XXX. I. II. XXVII.
АРХИВ ЗА ПОВЈЕСНИЦУ ЈУГОСЛОВЕНСКУ књига VI. VII.	МАРКО АВРЕЛИЈЕ цар рим- ски од Д. Матића
ЗАКОНИК КЊАЗА ДАНИЛА РАДИНУ БОГ ПОМАЖЕ од Миховила Павлиновића	БАШТОВАН од Павла Бибића
МАНИФЕСТ КОМУНИСТИЧ- КЕ ПАРТИЈЕ	СПОМЕНИЦИ СРПски од 1395 до 1423 од Меда Пудића
ПРИРОДА и РАЗУМ	ЈУГОСЛАВЕНСКЕ ТЕЖЊЕ LE RIVOLUZIONI D'ITALIA di L. C. Chassin
АДОЛФ ДИСТЕРВЕГ М. Ђ. Милићевића	ИСТОРИЧКО КАНОНИЧКИ ПОГЛЕД на установљење нове српско-румуњске ми- трополије, отворена књига дру Свет. Милетићу I. II.
ПУТНИЧКА ПИСМА од Звор- ника до Крушевца од Ђ. М. Милићевића	УЗРОЦИ и ПОШЉЕДИЦЕ ФРАНЦЕСКЕ РЕВОЛУЦИ- ЈЕ од М. Нешковића I. II.
СРПСКА НАРОДНА ШКОЛА од С. Поповића	МАРКА ТУЛИЈА ЦИЦЕРОНА ПУТНИЧКЕ ЦРТЕ од Вла- дана Ђорђевића
РУКОПИСИ ДУБРОВАЧКИ XV. и XVI. II. књига	НЕКОЛИКО ЧЛАНАКА Све- тозара Марковића
КРАТКИ ЦРКВЕНИ УСТАВ ХИГИЈЕНА или наука о здрав- љу од М. Јовановића	ОБРАНА ПРАВОСЛАВИЈА од Ј. Вукадиновића
ZVONIMIR kralj hrvatski od J. Subotića	COSMOS popolare spiegazi- one dei fenomeni naturali ОМЛАДИН. КАЛЕНДАР 1869 ДЕПОСАВА и ЊЕНО ГУБИ- ЛИШТЕ од Јос. Подградеког
ЈЕСТАСТВЕНИЦА М. Фрач- ковића	ВИЛА ОСТРОЖИНСКА од Угљешеновића
МАГАЗИН од 1868	СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ. Књига пета, у којој су пје- сме јуначке новијих вре- мена о војевању Црногора- ца. (Са свијем нова)
ЖЕНИДБА ALEKSANDRA ALEKSANDROVIĆA, pre- stolonasljednika ruskog 1866. Spjevao Savo M. Martinović	— 20 „

Све ове књиге могу се добити укупно по цијени од 35 флорина аустр. в.р.